

اندەرسەن تائىدامالى ەرتە گىلەر

1

ۇلتتار باسپاسى

باسپادان

جاستار مەن جاس وسپىرىمدەر—وتانىمىزدىك بولاشاقى. ۇلتتاردىڭ دامۋى مەن العا باسۋى ءۇمىتى از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ اقاۋسىز ەسەيىپ-ەرەجەتۈنە بايلانىستى. چاپپاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام قۇرۋ، جۇڭخۇا ۇلتتارىنىڭ ۇلى كوركەيىپ-گۈلدەنۋىن جۈزەگە اسىرۋ ساپارىندا ەلىمىز ۇلى مۇراتتى، وسكەلەك ءمورالدى، ءبىلىمدى قادىرلەيتىن، مول ءبىلىمدى، جان-چاقىلى جەتىلگەن، جاڭالىق جاراتۋعا باتىل، قاجىماس قاجىرلى، بەلسەنە العا ۇمتىلاتىن ءار ۇلت دارىندىلارىنىڭ زاپاس قوسىنى مەن سىتەرىنىڭ ءزىباسىلارىن قاجەت ەتەدى.

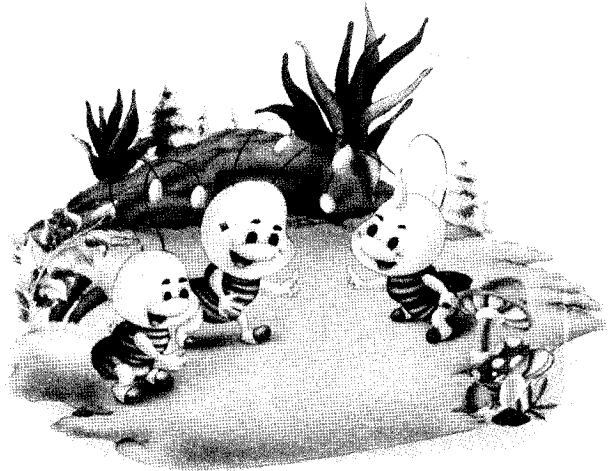
”كىتاپ—ادامزات العا باسۋىنىڭ باسپالدىعى“. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ ەسەيىپ-ەرەجەتۋى، العا باسۋى ءماندى دە ماعىنالى وقىپ ۇيرەنۋدەن قول ۇزە المايدى. قالىڭ از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ عىلمى بىلىمدەردى ۇيرەنۋ، يدەيالىق-ءمورال ساپاسىن جوعارىلاتۋ، رۋحانى مادەنيەت تۇرمىسىن بايىتۋ قاجەتتىن قاناعاتتاندىرۋ ءۇشىن ءبىز جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە ارنالغان تىزبەكتى كىتاپتاردى موڭغۇل، زاڭزۋ، ۇيعۇر، قازاق، چاۋشيان تىلدەرىندە باسپادان شىعارىپ وتىرمىز. يدەيالىق-ءمورال، عىلمى ءبىلىم، ادەبيەت-كوركەمونەر، مادەنيەت، وقۇ-عارتۋ، تاريحي ءبىلىم، زاڭدى جالپىلاستىرۋ تاريپپەسى، قوعامدىق ءومىر قاتارلى ءارقايسى جاقتارعا ساياتىن بۇل تىزبەكتى كىتاپتارعا «ەرتەڭگى كۇن يەلەرىنە—جاستار مەن جاس وسپىرىمدەر-گە ارنالغان تىزبەكتى كىتاپتار» دەگەن ورتاق ات قويىدىق. بۇل كىتاپتار 11-بەسىجىلدىق پىلان كەزىندە ارت-ارتىنان جارىق كورمەكشى.

بۇل كىتاپتار از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىمدەرىنىڭ وزىنە ءتان ەركەشەلىكتەرى مەن قاجەتسىنۋىن كوزدە ۇستاي وتىرىپ، احبارات، باسپا ءسوز باس مەكەمەسى تانىستىرعان، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە باعىتتالغان ءجۈز ءتۈرلى كىتاپتان نەمەسە ءار ۇلتتىڭ جەتكىنشەكتەرىنە ارنالغان ءداستۇرلى، ۇزدىك ءتول تۋىندىلارى مەن باسقا دا باسلىمداردان جارىق كورگەن، جاستار مەن جاس وسپىرىمدەرگە اۋاداي قاجەت ۇزدىك تۋىندىلاردى نەگىز ەتىپ، سارالاپ قۇرامىتىرىلغان جانە اۋدارىلغان. مۇندا مازمۇنى باي بىلىمدىك سىپاتى مەن قىزىعارلىق سىپاتى تەك ءفورماسى الۋان ءتۈرلى، ۇعىنىقتى، تىلگە جەڭىل بولۋىنا ءمان بەرىلدى. از ۇلت جاستارى مەن جاس وسپىرىم بالالاردىڭ وقىپ تاريپە الۋىنا، ساپاسىنىڭ جوعارىلاۋىنا جانە داۋىرىمەن بىرگە العا باسپى ەسەيىپ-ەرەجەتۈنە پايدالى بولسا ەكەن دەگەن تىلەك ايتامىز.

ۇلتتار باسپاسى، 2006-ءساۋىر

«رەتەڭگى كۈن يەلەرنە—جاستار مەن جاس
وسپىرىمىدەرگە ارناغان تىزبەكتى كىتاپتار»

مازمۇنى

1	شاقپاق تاس
11	ناعىز حانىشا
13	كىشكەنە يىدانىڭ گۈلدەرى
23	تۈيمە قىز
37	پەرىزات
65	تۈيمەداغى
70	قايتىپاس قايسار قالايى سولدات
77	جابايى اققۇلار
100	ساندىق سامولەت
109	قۇتاندار
116	كورولدىڭ جاڭا جاساۋى

اندلسن تاگدامالی ەرتە گەلەر

شاقپاق تاسى

شاپاق تاس

جول بويىندا سولدا ت كەلە جاتتى. بىر - ەكى! بىر - ەكى! ارقاسىندا قورجىنى، بەلدىگىندە قىلىشى. سوعىستان ۇيىنە قايتىپ كەلەدى. جولدا قارسى الدىنان جوعارى ەرنى كوك ترەپ، تومەنگى ەرنى جەر ترەپ، مىستان كەمپىر شىعا كەلدى.

— بول بولسىن، ساربازىم! — دەپ گۇچ ەتە تۇستى مىستان كەمپىر — تۇ - ۇ، قىلىشنىڭ قانداي كەرەمەت! قورجىننىڭ قانداي داۋ ەدى! مىنە، سولدا ت دەپ وسىنى ايت! قوينى - قونشىڭدى بىر اقشاعا تولتىرايىشى سەنىڭ!

— راقىمەت، كارى مىستان، — دەدى سولدا ت.

— اناۋ تۇرغان كارى اعاشتى كوردىڭ عوي؟ — دەدى مىستان كەمپىر، اناداي جەردە تۇسىپ تۇرغان اعاشتى كورسەتەت. — ونىڭ شى قۇس. ۇشار باسىندا بىر ادام سيارلىقتاي تەسكى بار، سودان تۇسىپ، تۇيىنە جەت. تەسكىتەن تۇسەرىڭدە بەلىڭنەن ارقان بايلايمىن، ايعايلاپ بەلىگى بەرسەڭ، كەرى سۇرىپ الام.

— ە، ونىڭ شىنە تۇسىپ ماعان نە كورىنىپتى؟ — دەدى سولدا ت.

— قوينى - قونشىڭدى اقشاعا سىقاپ قايتاسىڭ، — دەدى مىستان. — ەسىڭنەن شىعارۋشى بولما، تۇيىنە دەيىن بويلاپ بارساڭ، جەر استىن ۇڭگىپ سالعان ۇلكەن جولعا كەزىگەسىڭ، وندا جۇزدەن استام شام جانىپ، سامالاداي جارقى قىپ تۇر. سونان سولك ۇش ەسكىتى كورەسىڭ، ولاردى اشۇ ۇڭاي، كىلتى اۋزىڭدا. بىرىنشى بولمەگە كىرسەڭ، ەدال ورتادا ساندىق تۇر، ونىڭ ۇستىندە ەكى كوزى توستاعانداي بىر ەيت جاتىر. بىراق ودان قورقۇشى بولما! مەن ساعان شىتىرمان كوك بەلدەشمەدى بەرەيىن، سونى ەدەنگە

جايىپ جبىر دە، ءيتتى شاپ بەرىپ ۇستاپ الىپ، بەلدەمشەنىڭ ۇستىنە وتىرعىزا قوي. ساندىقتى اشىپ، شىندەگى اقشادان قالاعانىڭشا الا بەر. ول ساندىقتاعىنىڭ ءبارى باقىر. ال ەگەر كۇمس اقشا كەرەك بولسا، وندا كەلسى بولمەگە بار. وندا ەكى كوزى تىرمەنىڭ تاسىنداي ءبىر ءيتتى كورەسىڭ. ودان دا قورىقپا، جامباسقا الىپ ۇر دا، اقشانى تىيەي بەر. ودان ۇششى بولمەگە بار. ونداعى اعاش ساندىق ۇستىندە جاتقان ءيتنىڭ ءار كوزى شاڭىراقتاي. شىنمىدى ايتايىن، كەرەمەت قاباعان ءيت. ءبىراق ودان دا قىمسىنبا. بەلدەمشەگە الىپ ۇرساڭ، قىڭقى ەتپەيدى. التىنىن كوتەرگەنشە الا بەر.

— اېر-اي، بۇل نەدەگەن باتىپان قۇيرىق؟ — دەدى سولداۋ. — ال سوندا ءوزىڭ مەنەن نە قالايىسىڭ، كارى مىستان؟ ”قۇر اياققا باتا جۇرمەيدى“ دەگەن بار عوي.

— كوك تىنىڭنىڭ كەرەگى جوق ماغان، — دەدى مىستان كەمپىر. — مەنىڭ كارى اجەمنىڭ وتكەن جولى سول ۇڭگىرگە تۇسكەندە ۇمىت قالدىرعان شاقپاق تاسى جاتىر، سونى اكەپ بەرسەڭ بولغانى.

— ال، ەندەشە، بەلىمە بايلاپ قوي ارقانىڭدى! — دەپ بۇيردى سولداۋ.

— بوپتى! — دەدى مىستان. — ءما، مىناۋ كوك بەلدەمشەنى دە الا كەت!

سولداۋ اعاشتىڭ باسنا شىعەپ، قۇسىنان كىرىپ ەدى، مىستان ايتقانداي جۇزدەگەن شام تويەسىندە سامالاداي جارقىراپ تۇرعان ۇڭگىمە اپان جولعا تاپ بولدى.

شەتكى ەسىكتى اشىپ قالدى. استاپىرالا، ەكى كوزى توستاعانداي ءبىر ءيت سولداۋقا باجىراپا قاراپ قالماسى بار ما.

— بارەكەلدە! — دەپ سولداۋ الگى ءيتتى مىستاننىڭ بەلدەمشەسىنە الىپ ۇردى دا، ءبىر قالتاسىن تولتىرا باقىر الىپ، ساندىقتى قايتا جاۋىپ، ءيتتى قايتادان ءوز ورنىنا وتىرعىزا قويدى. سوسىن كەلسى بولمەگە باردى، مىستان بايقۇس الداماپتى، وندا دا ەكى كوزى تىرمەنىڭ تاسىنداي تاعى ءبىر ءيت وتىر ەكەن.

— كوزىڭدى باقمرايتپاي - اق قوي، كوز اۋرۇ بوپ جۈرەرسىڭ! — دەدى دە، سولداۋىڭى ئىتتى دە مىستاننىڭ بەلدەشمەسىنە المپ ۇردى.

ساندىق تولى كۇمس اقشانى كورپ، جاڭغاي باقمرا تاۋلىنىڭ بارىن لاقتىرىپ تاستاپ، قوس قالتاسى مەن اسپالى قورجىننى كۇمسكە تولتىرىپ الدى. سۈپىتى دە ۇشىنى بولمەگە كەلدى. ماسساغان، قۇبجىق كەرەك بولسا! مۇنداعى ئىتتىڭە كى كوزى كى مۇناراداي جانە دۈڭگەلەك تارىزدى اينالمپ - اينالمپ كەتەدى كەن.

— كەش جارىق! — دەپ، سولداۋىڭى قولىن شەكەسىنە اپارپ، سالەمىن سارتەتكىزدى.

مۇنداي ئىتتى جارىق دۇنيەگە كەلگەننەن بەرى كورپ تۇرغانى وسى.

بىراق وعان تاڭدانىپ تۇراتىن ۋاقىت جوق. ورنىنان تىك كوتىرىپ، بەلدەشمەگە ئىقى ەتكىزدى دە، ساندىقتى اشىپ كەپ قالدى. قۇداي ساقتاسىن! التىن دەگەن مۇنشا كوپ بولار ما! مىناۋ التىنعا بۈكىل كۈپەنگەگەن شاھارىن تۈگەلمەن ساتىپ الۋعا بولار. وعان قوسا تاتتى - قۇتتى ساتاتىن ايلەردىڭ قانتتان جاسالغان تورايىلارى مەن جەر - جاھانداعى اعاش ات، وپىنشىق سولداۋىڭى، ورمە قامشىنىڭ بارىن كوتىرىپ ساتىپ الۋعا بولار ەدى - اۋ! دىلدا دەگەندە سان جوق. سولداۋىڭى كۇمس تەڭگەنىڭ بارىن لاقتىرىپ جىبىرىپ، بارلىق قالتالارىن، قورجىنى مەن بۈركىن، قوپىنى - قونشنى التىن دىلدا سىقىتا تولتىرىپ، ورنىنان ازەر تۇردى. بارەكەلدە، اقشاعا بەلشەسىنەن باتتى دەگەن وسى دا. الگى ئىتتى ورنىنا اپارپ جاتقىزدى دا، ەسكىتى سىرتىنان قۇلىپتاپ، تۈبەدەگى تەسكىكە قاراپ ايقاي سالدى.

— كارى مىستان، تارت كەنەكى!

— شاقپاقتى الدىڭ با؟ — دەپ سۇرادى مىستان.

— قاپ، سايتاننىڭ ساپالاعى - اي، ۇمىتىپ كەتە جازداعان كەم عوي! — دەدى دە سولداۋىڭى جۈگىرىپ

بارىپ شاقپاق تاستى المپ كەلدى.

مىستان ونى ارقانمەن تارتىپ، سىرتقا شىعارىپ الدى. قوس قالتاسى، قوينى - قونشى، قورجىنى مەن سۇلدات كەپكاسى سىقاي تولى التىن.

— شاقپاقتىڭ ساعان كەرەگى نە؟ — دەپ سۇرادى سۇلدات.

— وندا شارۋاڭ بولماسىن! — دەدى مىستان. — الار اقشاڭدى الدىڭ عوي، ەندى جونىڭە تايىپ تۇر.

كانە، شاقپاقتى بەرى اكەل!

— اسىقپا، اسىققان شايتان ەسى! — دەدى سۇلدات. — الدىمەن جانىڭ بارىندا مىنا شاقپاقتىڭ نە

قاسىيەتى بار ەكەننىن ايت، ايتپەسە، قىلىشىمدى سۇرىپ الىپ، شاقشا باسىڭدى قاعىپ تۇسىرەم!

— ايتپايمىن! — دەپ قاساردى مىستان كەمپىر.

سۇلدات قىلىشىن جارق ەتكىزىپ، مىستاننىڭ باسىن قاقتى دا ەتۇسىردى. كارى مىستان سەسپەي

قاتتى. ال سۇلدات بار اقشانى بەلدەمشەگە ەتۇيىپ ارقالاپ الدى دا، شاقپاقتى قالتاسىنا تىقتى. ەسويتىپ

شاھارعا قاراي الشاڭداي باسىپ جۇرە بەردى.

بۇل ەبىر شىلقىعان باي شاھارەدى. سۇلدات ەڭ قىمبات دەگەن مەيمانخاناغا كەلىپ، ەڭ ەتاۋىر دەگەن

بولمەنى تاڭداپ ەجۇرىپ ورنالاستى دا، بايلىق شىركىن نە سىستەتكىزەيىدى، ەڭ سۇيىكتى تاعامدارىن

داياشى جىبەرىپ الدىردى.

مەيمانداردىڭ اياق كىيىمىن تازالايتىن مالاي وسىنشا اۋقاتتى مىرزانىڭ جامان ەتىك كىيىپ جۇرگەننە

قايران قالدى. سۇلدات ەلى كىيىم اۋىستىرىپ ۇلگىرمەگەن ەدى. ايتسە دە كەلەسى كۇنى اسىل كىيىم،

جالتىراۋىق ەتىك دەگەننىڭ ەبارىن الىپ، مۇنتازداي بوپ كىيندى.

ەندى سۇلدات ناعىز شونجاردىڭ ەوزى بولدى دا شىقتى. جۇرت وعان شاھاردىڭ بالەن جەرىندە بالەندەي

علامات بار، پاتشا بار، ونىڭ عاجاپ سۇلۇقى بار دەپ، جامىراسىپ، ەبارىن ايتىپ جاتىر.

— پاتشانىڭ قىزىن قالاي كورۇڭگە بولادى؟ — دەپ سۇرادى سۇلدات.

— وعان جول جوق! — دەستى جۇرت. — قىز اينالاسىن بىلىك قامال، ”زاۋلىم مۇنارلار قورشاعان مىس سارايدىڭ ئىشىندە. سارايعا پاتشانىڭ وزىنەن باسقا جان باس سۇقپايدى. ەشكىم دە سارايعا كىرە المايدى، كىرگەن ادام شىعا المايدى. ۋىتكەنى اۋلىلەر پاتشاعا قىزىڭ تۈبىندە قاتارداعى ”بىر سولداقتا تىمەدى دەپ بال اشقان. ال ”وزى پاتشا بولغان سولڭ، سولداق دەگەننىڭدى مەنىسەنمە؟

”شىركىن - اي، سول قىزدى ”بىر كۆرسەم، ارمانىم بولماس ەدى!“ — دەپ نىتىقتى سولداق.

”بىراق وعان كىم رۇقسات بەرە قويسىن؟!

سولداقتىڭ جاعاسى جايلاۋدا، اق دەگەنى العىس، قارا دەگەنى قارعىس، تەاتردا بارادى، پاتشا باعىندا سەرۋەن قۇرۇپ، سايران سالادى. قايرىشى مۇساپىرلەرگە اقشانى ۋىستاپ شاشادى. قايتىسىن بايقۇس، قالتاسىندا كوك تىنى جوق قۇ كەدەي بوپ ”وزى دە كوردى عوي!“ ”جاس ۋىسپەي مە، جارىل بايىماي ما،“ دەگەندەي، ول ابدەن بايىدى، پاتشا بالاسىندا كىيىنىپ، ماڭاينا دوس - جاران، جورا - جولداق قاپتادى؛ ”بارى دە جاتىپ جاستىق، ”يىلىپ تۈسەك بوپ، جىگىتنىڭ جىگىتى، مىرزانىڭ مىرزاسى ”بىر ”وزىڭىڭ دەپ، استى - ۋىستىنە ”تۈسىپ بايەك بوپ ”جۈر. ماقتاۋدى كىم جەك كۆرسىن. وعان ەلىرە تۈسەدى. الا بەرسە قاردا تاۋسىلادى. تىرنەكتەپ جىماي، ۋىستاپ شاشقان سولڭ، قانشا كۆپ بولسا دا، اقشا شىركىن دە تاۋسىلادى ەكەن. اقىر ايعىندا ەكى تەڭگەلىكتەن باسقا تۈك قالماي! جايىنا جان جاقسى بولمەلەردى تاستاپ، شاتىردىڭ ”بىر قۇسىنا پاناالاۋعا، بىرەۋدى جۇمساۋعا ۋىرەنىپ قالغان سورلى باسى ”وز ەتىگىن ”وزى مايلاپ، ”وز جىرتىعىن ”وزى جاماۋىنا تۇرا كەلدى. ەندى دوس - جاران، جورا - جولداستارى دا كەلگىشتەۋىن قويىپ، وعان باس سۇقپايتىن بولدى؛ سوناۋ شاتىرعا كۆتەرىلىپ ”جۇرۋدى قىيىنىسىنغان بولار.

كۈندەردىڭ ”بىر كۈنى سولداق ”وز لاشىعىندا قاراڭغىدا قامالىپ وتىردى. بالاۋىز شىراق الاتىن دا كوك تىيىن جوق. كەنەت باياعىدا مىستان كەمپىردىڭ جۇمساۋىمەن جەر استى جاھاننامعا ”تۈسىپ، سودان

كەلەتتىن شاقپاق تاسى مەن شالا جانغان بىلتەسى ەسەنە تۇسە قالدى. سولداق شاقپاق پەن بىلتەنى تاۋىپ الپ، سارت ەتكىزىپ ۇرىپ قالپ ەدى، ەسەك شالقاسىنان اشلىپ كەتپ، ۇزى باياعىدا جاھاننامان كورگەن ەكى كوزى توستانداي ەيت بوساعا كەلىپ تۇرا قالدى.

— نە بۇيراسىز، تاقسىر؟ — دەپ ارس ەتتى ەيت.

— ەماسساغان، بەزگەلدەك! — دەدى سولداق تاڭ قالپ. — وينا سەن شاقپاق تاسپەن: نە تىلەسەڭ سونى بەرم دەيدى! ەي، ماعان بارىنەن بۇرىن اقشا كەرەك! — دەگەنشە بولماي، الگى ەيت كوزدەن عايىپ بولدى. كوزدى اشىپ جۇمعاناشا ەبىر دوربا باقىردى اۋزىنا تىستەپ قايتادان جەتپ كەلدى. شاقپاق تاستىڭ قاسيەتىنە سولداقتىڭ كوزى جاڭا جەتتى. ەبىر شاقساڭ — باقىرلى ساندىقتىڭ ۇستىندە جاتقان ەيت جەتپ كەلدى، ەكى رەت شاقساڭ — كۇمسى اقشانىڭ، ۇش رەت شاقساڭ — التىن اقشانىڭ كۆزەتشى ەيتى جەتپ كەلدى.

سولداق قايتادان ەسان — سالتاناتتى تاماشا بولمەلەر جالداپ الپ، كىمىدى اسىلدا كىيەتتىن بولدى. باياعى دوس — جاران مۇنى ەبىلىپ، قايتادان ۇلىپ — ۇشتى دە قالدى.

كۈندەردىڭ كۈنىندە ول تاغى دا ويغا شومدى: ”پاتشانىڭ قىزىن ەبىر كورمەگەن سولڭ، بۇل دۇنيەدە ەجۈرپ كەرەگى نە! اي دەسە اۋزى، كۈن دەسە كوزى بار كەرەمەت سۇلۇ دەسەدى، ادام بالاسىنا كورسەتپەگەن سولڭ، سۇلۇلىمىنان نە پايدا؟ مىس ساراي، بىيەك مۇنارا، وتپەس قامالدا تاس قاماۋدا وتىرىپ نە قىزىق كورەدى ول بايقۇس! ەڭ بولماسا سونى ەبىر رەت كورە الماي — اق ارماندا كەتكەنم بە؟ ايتپاقشى، مەنىڭ الگى شاقپاق تاسىم بار ەكەن عوي!“ — دەپ، شاقپاقتى شاق ەتكىزىپ ەدى، ەكى كوزى توستانداي باياعى ەيت ارىسالاڭداپ جەتپ كەلدى.

— كوز بايلانىپ تۇن بولدى، جىگەرىم مەنىڭ قۇم بولدى؛ بىلىنبەسەن قاشقان ۇزىڭ، ەبىر كورسەتشى پاتشا قىزىن!

الگى ئىت جىم - جىلاس جوق بولدى دا، ايتىپ اۋزىن چاپقانشا، كوزدى اشپ جۇمغانشا، پاتشا قىزىن ارقالاپ قايتا والدى. پاتشا قىزى ئىتتىڭ ۇستىنىدە ۇيقتاپ وتىر. ۇزى دە بەت بىتكەننىڭ ۇڭخىسى ەكەن، ۇبر كورگەننەن - اق پاتشا قىزى ەكەنى بەسەندەن بەلگىلى بوپ تۇر. سولدا ت شىداي المادى. ۇزى سولدا ت بولغان سولڭ، كىمدى اياسىن. پاتشا قىزىن ۇشوپ ەتكىزىپ ۇسۇيىپ الدى.

الگى ئىت پاتشا قىزىن سارايمىنا قايتادان اپارپ تاستادى. ەرتەڭگى شاي ۇستىنىدە قىز پاتشا اكىسى مەن شەشەسىنە عاجايىپ ۇبر ۇتۇس كورگەننەن، تۇسىنىدە عاجاپ ۇس كورگەننەن، ۇزىنىڭ يىتكە ۇمىنىپ، ۇبر سولدا تقا بارغاننەن، سولدا تتىڭ ۇزىن ۇسۇيىپ العانىن ايتتى.

— ماساسان، كەرەك بولسا! — دەپ پاتشا ايەلى جاعاسىن ۇستادى.

پاتشا قىزىنىڭ كورگەنى ۇتۇسى مە، ۇڭى مە، سونى ۇبىلۇ ۇشۇن، تۇنگە قاراي ونىڭ بولمەسىنە ساراي قىزمەتىنىدە قارتايغان جاسامىس ۇبر ايەلدى جىبەردى.

ال سولدا ت بولسا تاڭغاجايىپ پاتشا قىزىن تاغى ۇبر كورۇڭگە زار بولدى دا تۇردى. تۇندە تاغى دا باياعى ئىت بارىپ، پاتشا قىزىن تۈسەگىنەن الا قاشتى؛ ۇبراق كارى كۇڭ اياغىنا سۇ وتپەيتىن ەتىگىن سۇعا سالىپ، سۇڭىنان قۇا جونەلدى. ئىتتىڭ پاتشا قىزىن ارقالاپ، ۇزۇلم ۇبر ۇيگە كىرىپ كەتكەننەن كورىپ: ”اپ، بالەم، قولما تۇسكەن شىعارسىڭ“ — دەدى دە، كارى كۇڭ الگى قاقپاعا بورمەن بەلگى سالىپ، ۇيىنە قايتتى دا ۇيىقما شومدى. ۇبراق الاكوز ئىت قايتاردا ونىسىن كورىپ قالىپ، قالاداعى قاقپا اتاۋلىنىڭ بارىنە بورمەن ۇدال سونداي بەلگى سالىپ قويدى. ئىت قۇلىمىن اسىردى. قاقپانىڭ بارىندە ۇبر - بىرىنەن اۋمايتىن ۇدال سونداي بەلگى تۇرغاندىقتان، كارى كۇڭ ەندى نىزدەگەن ۇيىن تابا المايتىن بولدى.

تاڭىرتەڭ ەرتەمەن پاتشا جۇبايمەن، كارى كۇڭ، بۇكىل ساردارلار قوتارىلا كوتەرىلىپ، پاتشا قىزىنىڭ تۇندە قايدا بارىپ كەلگەننەن بىلۇڭگە شىقتى.

— مېنەكى، مېناۋ ئۇي! — دەدى پاتشا، قاقپاسىنا بۆرمەن بەلگى سالغىنىچە ئۇيىدى ئۇسقاپ.
— جوق، زايىمىم، ول مەمس، مېناۋ ئۇي! — دەدى ئۇنىڭ جۇبايى باسقا بىر قاقپانى كۆرسەتتى.
— بەلگى وندا دا، مۇندا دا بار! — دەپ شۇ ھەتە ئۇستى ساراي ادامدارى. جەر سوقىتىرىپ كەتكەننن ولار سوندا غانا ئىشارىدى.

. بىراق پاتشانىڭ جۇبايى اقسىلدى ايەل ھەدى، ئۇنىڭ سەرۋەن قۇرۇدان باسقا دا ۋەرى بار بولاتتىن. ول اتتىن قايشىسىمەن جىبەك تورغىننان بىرنەشە قىچىشا قىيىپ الدى دا، ۋدان كىشكەنە دوربا تىكتى. ۋنى قارا قۇمىقتىڭ مايدا جارماسىمەن تولتىردى دا، قىزىنىڭ ارقاسىنا تاڭىپ، جول - جۈنەكەي بىر - بىر دانەنن ئۇسۇپ وتىراتىنداي ھەتتى، ئۇيىم تەسسىپ قويدى.

تۇندە الاكوز ئىت تاغى كەلىپ، پاتشا قىزىن ارقاسىنا مىنگىزىپ الدى دا، سولدا تىم قايدا سىڭ دەپ تايىپ وتىردى. ال سولدا تى بايقۇس ... ” اپىر - اي، مەن نەگە حانزادا بولمادىم ھەن، سوندا عوي، پاتشانىڭ قىزىن ايتتىرىپ - اق الار ھەدىم “، — دەپ، عاشىقتىقتان زار يىلەپ، كۆرگەنشە تاغات تاپپادى.

پاتشا سارايمىنان سولدا تى جاتاغىنا دەيىن تەسسىك دورىدان ئۇدان توڭىلىپ، ئىز تاستاپ كەلگەننن الاكوز ئىت بايقاماي قالدى. تاڭ الاڭ - ھەلەك اتىسىمەن پاتشا مەن ئۇنىڭ جۇبايى قىزىنىڭ تۇندە قايدا بارىپ كەلگەننن بىلىپ الدى. ئۇسۇتتىپ سولدا تىنى اباقتىغا سالدى. قاراڭغى قاپاس، تار زىندان! ” ھەتەك ھەتەمەن دارغا اسىلاسىڭ! “ دەدى سولدا تىقا قاراۋىلىشلار. بۇل سۆزدەن ئۇنىڭ تۈبە شاشى تىك تۇردى. شاقپاق تاسىن دا جاتقان ۋىيىنە تاستاپ كەتتى.

ئاڭغەرتەك سولدا تى اباقتىنىڭ شىلتەرىلى كىشكەنتاي تەرەزەسىنەن سىرتقا كۆز سالسا، سولدا تىنى دارغا اسقاننن كۆرەمىز دەپ، شاھار ھالقى قالانىڭ شەت جاعىنا قاراي اعىلىپ بارا جاتىر ھەن. ئۇرۇس - ئۇرۇس بارابان سوغىلىپ، داڭغىر - دۇڭغىر داغارا قاعىلىپ، سولدا تى تار ھەك - ھەگىمەن ساپ تۈزەپ بارادى. بىلغارى الجاپقىشى بار، اياغىنا كەبىس ىلە سالغان ھەتەكشى بالا دا جۇڭىرىپ بارادى. سەككىرىپ - قارىغىپ

بارا جاتقان بالانىڭ كەبىسى ۋىشپ *تۈسپ، شىلتەرلى تەرەزەسىنەن سولدا تۇرغان اباقتىنىڭ بىرگەسىنە سارت ەتە قالدى.

— *اي، بالا، قايدا اسىيىپ باراسىڭ؟ — دەدى سولدا تەتكىشى بالاغا. — *بارىمىز مەنىمىز *س بىتپەيدى! ودان دا بۇرىن تۇرغان ۋىمىنەن مەنىڭ شاقپاق تاسىمدى اكەپ بەرسەڭ عوي، مەن *تورت *دىلدا الارەدىڭ. *بىراق الدى — ارتىڭا قاراماي تەزجەت!

*تورت *دىلدا بەرم دەگەن سولڭ بالانىڭ جانى قالا ما، وقتاي اعىپ زىمىراي جونەلدى. شاقپاق تاسىن سولدا تاقا ۱۰ دەگەنشە اكەپ بەردى. ال سودان سولڭ ... سودان سولڭ نە بولغانىن كۈرە جاتارمىز!

قالانىڭ سىرتىنا اباجاداي داراعاشى ورناتىلعان. اينالاسىن قورشاعان قالىڭ اسكەر، جىپىرلاغان خالىق. قازىلار مەن ۋازىرلەردىڭ قارىسى الدىنداى التىن تاقىتا پاتشا مەن ونىڭ جۇبايى وتمر.

سولدا تىتى باسپالداققا شىعارىپ، موينىنا ەندى ارقان سالايسىن دەپ تۇرغاندا: ” *دات، *دات، *داتىم بار ايتاتىن: ” و زاماندا، بۇ زامان، اجال اۋزىنداىنىڭ اقىرى تىلەگىن ورنىداماۋشى ما ەدى! مەنىڭ ولەر الدىندا شىلىم شەككىم كەلەدى. شىلىم! بۇل دۇنيەدە ارمانسىز بوپ وتەيسىن! “ — دەپ ايعاي سالىدى.

پاتشانىڭ بۇل تىلەكتى ورنىداماسقا شاراسى بولماي قالدى. سولدا تاقىق تاسىن قالتاسىنان سۇرىپ الىپ، بىرىنەن سولڭ *بىرىن *ۇش رەت شاعىپ قالىپ ەدى، ەكى كۈزى توستاعانداي *يت تە، ەكى كۈزى تىبىرمەنىڭ تاسىنداى *يت تە، ەكى كۈزى مۇناراداى *يت تە — ۋشەۋى دە جەتەپ كەلدى.

— كانە، مەنى قىل ارقاننان قۇتقارىپ جىبەرىڭدەرشى! — دەپ *امىر ەتتى سولدا ت.

يىتەر سۇدىا مەن ۋازىرلەردى تارپا باس سالىدى. بىرەۋىن ايعاننان، بىرەۋىن مۇرىننان تىستەپ الىپ، اسپانغا بويلا تا تى دا جىبەردى. *بارى دە جەرگە كەلىپ جالىپ ەتكەندە، جۇلىندارى *ۇزىلىپ مۇردەم كەتتى.

— جازدىم، جاڭلىدىم، توقتات! — دەپ پاتشانىڭ جان داۋىسى شىقتى. *بىراق ونىسنا قاراماي، ەڭ

*داۋ *يت ونى جۇبايىمەن قوسا ايعان كۈكتەن كەلتىرىپ، پارە — پارەسىن شىعاردى. سول كەزدە

سولدا تاتاردىڭ دا زارەسى كەتتى، جىيلعان حالايىق تا شۇ ەتە ءۇستى.

— باتىر — ەكە، ءۇزىڭ پاتشا بول دا، پاتشانىڭ اي دەسە اۋزى بار، كۈن دەسە كوزى بار سۇلۇ قىزىن ءۇزىڭ

ال!

ءسويتىپ، سولدا تاتى جۇرت پاتشانىڭ التىن كۈيمەسەنە كوتەرىپ مىنگىزدى. كۈيمە زىمىراپ بارادى، ءۇش ءيت ءۇش جاعىنان ءبي بىلەپ، ۋرالاپ كەلەدى. كىشكەنە بالالار ەزۋىنە قولدارىن تىمىپ جىبەرىپ، جان — جاققان قىم — قۇبت سىقىرىققا باسىپ، اسكەرلەر وعان نىزەت ءبىلدىرىپ تۇردى. پاتشا قىزى مىس سارايمىنان شىعىپ، جاس پاتشاعا جار بولدى. ونىڭ دا توبەسى كوككە جەتكەندەي، قۇانىشى قويىنىنا سىمايدى. ءبىر جۇما بويى توي بولدى، الاكوز يىتەر دە توي داستارقانىنىڭ باسنا كەلىپ، كوزدەرىن باجىرايتا قالمىپتى.